

GODE LIV I HELE LANDET

Arbeiderpartiets mål er et samfunn med små forskjeller og like muligheter. Et samfunn der alle mennesker kan leve frie, trygge og gode liv – uavhengig av bakgrunn, inntekt eller bosted. Alle skal ha tilgang til gode offentlige tjenester uavhengig av hvem man er og hvor man bor.

Arbeiderpartiets løsninger står i kontrast til Frp og Høyre som ønsker færre fellesskapsløsninger, mer adgang for private aktører innen velferd og utdanning, kutt i offentlig velferd og private løsninger til de som kan betale for det. For å løse morgendagens utfordringer trenger vi mer felleskap, ikke mindre.

Norge står foran store endringer. I årene fremover vil hele befolkningsveksten komme i de eldste aldersgruppene. Vi vil bli flere som trenger helse- og omsorgstjenester, samtidig som det blir færre yrkesaktive bak hver pensjonist. Dette er først og fremst et uttrykk for en positiv utvikling – vi lever lengre og har bedre helse enn tidligere generasjoner. At flere eldre også er friskere enn tidligere generasjoner kan bety at flere eldre kan bidra mer aktivt i arbeidslivet, frivillig arbeid og utgjør en eldre kraft som vi må mobilisere. Men utviklingen utfordrer også bærekraften i velferdsstaten og øker presset på kommunene som leverer tjenestene. Arbeiderpartiet mener at de store utfordringene løses best i fellesskap. Derfor må vi ruste velferdsstaten for fremtiden.

Vi må ta i bruk ny teknologi, organisere tjenestene smartere, sikre tilgang på arbeidskraft og gi kommunene handlingsrom til å utvikle løsninger som møter lokale behov. Samtidig må vi holde fast ved det som er styrken i den norske modellen: sterke fellesskapsløsninger, høy tillit og et lokaldemokrati som kjenner innbyggernes behov best. For å sikre bærekraften i velferdsstaten trenger vi hele folket i arbeid, både i privat og offentlig sektor, vi må skape for å dele.

Arbeiderpartiet vil bruke ny teknologi til å skape mer velferd med de ressursene vi har. Vi skal dele data, løsninger og kompetanse på tvers, slik at hele landet drar nytte av de beste løsningene. Og vi skal gjøre det trygt og sikkert, med personvern, partssamarbeid og demokratisk kontroll som grunnleggende prinsipper.

Inkludere flere i arbeid

Fremtidens velferd avhenger av at flere kan og vil delta i arbeidslivet. Vi må derfor senke terskelen inn i arbeid, inkludere flere som står utenfor og legge til rette for at flere kan stå lenger i jobb. Arbeiderpartiet vil bidra til et trygt og helsefremmende arbeidsliv og redusere sykefraværet gjennom systematisk og forebyggende arbeid i samarbeid med partene i arbeidslivet. Kommunene må ha høye ambisjoner og gå foran i arbeidet for å inkludere flere i arbeidslivet, øke heltidsandelen og redusere sykefraværet.

NAV spiller en avgjørende rolle i å inkludere flere i arbeid. Vi må forenkle regelverk og systemene der det er mulig for å få til mer automatisert behandling, slik at vi kan frigjøre kapasitet som ansatte i Nav kan bruke til å følge opp mer kompliserte saker som krever tett oppfølging og tilpasset bistand. Arbeiderpartiet mener det er behov for en bred vurdering av arbeids- og velferdsforvaltningen nå - 20 år etter Nav-reformen.

Et godt arbeidsliv må være tilpasset hele liv. Vi må gjøre det lettere å stå i jobb selv om man har redusert arbeidsevne, omsorgsansvar for barn eller er pårørende. Arbeiderpartiet mener at et godt partssamarbeid på den enkelte arbeidsplass er nøkkelen til å finne løsninger som gir rom for ulike behov gjennom hele arbeidslivet.

Arbeiderpartiet vil:

- For å bidra til at flere skal komme i arbeid, bør kommuner, i samarbeid med partene lokalt, bruke mulighetene til å fravike kvalifikasjonsprinsippet
- Samarbeide med arbeidslivets parter for å få flere til å jobbe i hele stillinger
- Styrke tiltak for alternative kompetanseveier
- Styrke bruken av fireårige lønnstilskudd, kombinert med mentorordninger på arbeidsplassen
- Videreutvikle ungdomsløftet i NAV og ta initiativ til lokale kommunale ungdomsløft der unge under 30 år kan få individuelt tilpassede arbeidsrettede aktiviteter
- Bruke rekrutteringsprogram til helse- og omsorgssektoren for å inkludere personer utenfor arbeid og utdanning
- Bygge videre på erfaringene fra «Et enklere NAV» og Ungdomsprogrammet for å gjøre Nav enklere, mindre byråkratisk og motvirke medikalisering
- At offentlig sektor tar et større ansvar for å tilby sommerjobber og arbeidserfaring til ungdom, gjerne i samarbeid med lokalt næringsliv og andre relevante aktører

- Satse på kvinnehelse for å redusere sykefravær og øke kvinners deltagelse i arbeidslivet
- Sørge for at innvandrere lærer seg norsk på et nivå som muliggjør utdanning og deltagelse i arbeidslivet
- Forenkle regelverket for ytelser og arbeidsrettede tiltak for å bedre folks møte med Nav

Bolig

En trygg boligsituasjon er grunnlaget for et godt liv, og en forutsetning for tilhørighet, trygghet og økonomisk stabilitet. Felleskapet må ta ansvar for at det bygges nok studentboliger, eldreboliger og kommunale boliger for å ivareta trygge og gode boforhold også for folk som ikke eier egen bolig. Arbeiderpartiet har ett mål om igangsetting av 130.000 nye boliger. For Arbeiderpartiet ligger eierlinja til grunn for boligpolitikken. Personer som leier, enten midlertidig eller over lengre tid, må ha trygge, stabile og forutsigbare boforhold.

Mange opplever at egenkapitalkravene er det største hinderet og at det gjør det vanskelig å komme inn på boligmarkedet uten hjelp fra foreldrene. Ordninger som deleie og leie-til-eie er viktige for å gi flere veier inn i boligmarkedet.

Utfordringene i boligmarkedet er ulike i forskjellige deler av landet. I noen pressområder er boligprisene så høye at det knapt er mulig for unge å kjøpe bolig uten hjelp fra foreldrene. Andre steder er byggekostnadene høyere enn boligverdien, og det kan bli vanskelig å få bolig. Vi må forenkle regelverket for å bygge boliger. Forenklingsarbeidet må samtidig ivareta hensynet til bokvalitet, tilgjengelighet og sikkerhet.

Arbeiderpartiet vil:

- Fortsette å styrke Husbanken gjennom økte lånerammer og målrettede og moderniserte virkemidler
- Styrke Husbankens eldreboligprogram for å gi flere eldre tilgang til egnet bolig i et aldersvennlig miljø
- Bruke Husbanken, kommunene og forenklingsarbeidet aktivt for å bidra til at flere kommer inn i boligmarkedet.
- Fortsette og styrke arbeidet med å forenkle regelverket for boligbygging

- Styrke kommunenes mulighet til å avgjøre hva som bygges, hvor det bygges og hvor stort det bygges
- Legge til rette for at kommunene kan føre en mer aktiv arealpolitikk
- Gi kommunene sterkere virkemidler for å regulere og forhindre at korttidsleie blir et problem, og vurdere å innføre et register for korttidsutleie
- Sikre trygghet for leietakere ved å øke minstetiden for leiekontrakter og vurdere å avvikle bindingstid i leieavtaler

Helse

Velferdsstaten skal være den beste helseforsikringen i Norge. Arbeiderpartiet skal sikre trygghet for helsa og styrke tilliten til vår felles helsetjeneste. Om vi skal sikre trygghet for helsa i fremtiden må vi omstille oss for mer effektiv ressursbruk, nye former for samarbeid og bedre samhandling. Kommunene må ha forutsetninger for å gi gode, sammenhengende og verdige tjenester til brukere med omfattende behov, uavhengig av alder.

Arbeiderpartiet vil sørge for at finansieringssystemet for kommunene fungerer i møte med endrede behov. Toppfinansieringsordningen for resurskrevende tjenester må sikre at kommunene settes i stand til å tilby folk den hjelpen de trenger. Regjeringen jobber nå med endringer i ordningen. Endringene må ses i sammenheng med andre tjenester som BPA, og opp mot andre ordninger og pågående reform- og utvalgsarbeid som gjennomføres for å bedre tilbudet. Ordningen må forenkles og avbyråkratiseres.

Vi må satse på forebyggende tiltak som kan utsette eller redusere hjelpebehovet, gjennom tidlig innsats helsefremmende arbeid og rehabilitering.

En sterk og mangfoldig frivillig sektor er en bærebjelke i folkehelsearbeidet. Den skal være et supplement til, ikke en erstatning for, offentlige tjenester.

Arbeiderpartiet vil:

- Gjennomføre en nasjonal forebyggingsreform der innsatsen skal vris fra reparasjon over til forebygging og tidlig innsats, og gjøre det enklere å finansiere tverrfaglige og forbyggende tiltak

- Gjennomgå arbeids- og oppgavedeling for oppgaver som ikke krever helse- og sosialfaglig kompetanse i samarbeid med partene i arbeidslivet for å frigjøre tid og kapasitet slik at slik at fagkompetansen kan brukes der den trengs mest
- Sikre frivilligheten forutsigbare og gode økonomiske rammer, og styrke samarbeidet mellom kommunene, frivillige organisasjoner og frivillighetssentralene
- Gjøre det lettere for pårørende å kombinere arbeid og omsorg
- Sikre kunnskapsbaserte lavterskeltilbud for psykisk helse over hele landet og etablere en vei inn
- Jobbe for en offentlig, kvalitetssikret KI-tjeneste som gir trygg, persontilpasset og lett tilgjengelige helseråd og helsehjelp

Utdanning og oppvekst

Barnehage og skole er viktige arenaer som gir like muligheter, forebygger utenforskap og bygger sterke fellesskap. Med endret demografi og økt press på velferdstjenestene blir det enda viktigere med gode tjenester til barn og unge. Arbeiderpartiet vil styrke barnehagen ved å sikre barna bedre oppfølging, forsvarlig bemanning, god pedagogtethet og rom for fri lek som fremmer sosial mestring, samtidig som arbeidsbelastningen for de ansatte reduseres.

Tidlig innsats, gode læringsmiljøer og forebyggende arbeid bidrar til høyere yrkesdeltakelse, bedre folkehelse, mindre utenforskap og et mer bærekraftig velferdssamfunn. Barn og unge med sammensatte utfordringer må få hjelp tidligere og mer koordinert. Arbeiderpartiet vil styrke forebyggingen i kommunene og legge til rette for prioritering av forebyggende tiltak.

Fellesskolen er et av våre viktigste verktøy for å skape små forskjeller og like muligheter. Arbeiderpartiet vil styrke fellesskolen for å motvirke segregering, forskjeller mellom skoler og tidlig sortering av elever. Kommunene må ha økonomiske rammer som gjør det mulig å opprettholde og videreutvikle gode tjenester også når elevtallet svinger.

Altfor mange elever går ut av grunnskolen med svake grunnleggende ferdigheter. Lese- og regneferdighetene er svekket over tid, og PISA-undersøkelsen viser at hver tredje 15-åring leser så dårlig at de kan få problemer i videre utdanning, arbeidsliv og

samfunnsdeltakelse. Situasjonen er alvorlig. Arbeidet for å få konsentrasjonen og læringen tilbake i klasserommet er i full gang. Det har blitt flere bøker, mindre skjerm og mobilen er ute av både klasserommet og skolegården. Siden siste PISA-test ble gjennomført er det igangsatt en nasjonal satsing på lesing, det har kommet nye råd om varsom bruk av digitale enheter og KI for de yngste elevene. Det er gjort lovendringer som lar lærere gripe inn fysisk når det er påkrevd og det er innført innholdslistene i flere fag i skolen.

Arbeiderpartiet vil ta et større nasjonalt ansvar for kvaliteten i skolen, gjennom å utvikle bedre systemer for styring og oppfølging. Vi vil sørge for at skoler og kommuner med utfordringer får tettere oppfølging. Arbeiderpartiet vil endre læreplanene slik at de blir tydeligere, hva elevene skal lære. Arbeiderpartiet vil at elever skal ha tilgang til kvalitetssikrede læremidler.

En god oppvekst avhenger av at alle voksne som er viktige i barnas liv, samarbeider. Arbeiderpartiet er opptatt av foreldrenes rolle i samarbeid med skole og øvrige tjenester og vil utvikle nye tilbud for å trygge foreldrene i deres rolle.

Etter over 30 år uten større endringer mener Arbeiderpartiet det er behov for å fornye videregående skole. Målet er at flere fullfører videregående, og at vi møter arbeidslivets behov for kompetanse og arbeidskraft. Den nye fullføringsretten må innebære at det settes inn tilbud som er i skjæringssonen mellom arbeid og skole.

Videregående skole skal både gjøre elever studieforberedt og utdanne fremtidens fagarbeidere. Vi må sikre nok lærlingplasser for de som vil ta fagbrev.

Arbeiderpartiet vil:

- Sørge for at skoler og kommuner med utfordringer får tettere oppfølging
- Styrke satsingen på lesing og grunnleggende ferdigheter
- Styrke elevenes digitale dømmekraft, kildekritikk og forståelse for kunstig intelligens, og sikre at lærerne har kompetanse og verktøy til å gi trygg og relevant opplæring
- Forsterke arbeidet for en mer praktisk og variert skole, med mer læring gjennom lek på de laveste trinnene og mer praktisk undervisning gjennom hele grunnskolen

- Legge til rette for mer fysisk aktivitet gjennom hele skoleløpet og styrke skolens rolle i det forebyggende folkehelsearbeidet
- Sikre at alle elever har tilgang til gode, trykte læremidler ved å innføre en nasjonal godkjenning av læremidler og lovfeste krav til fysiske læremidler
- Styrke datagrunnlaget og forskningen på hva som faktisk virker for barns og unges læring
- Fornye innhold og struktur i videregående, slik at flere fullfører og utdanningen møter arbeidslivets behov
- Styrke samarbeidet med næringslivet for å best mulig tilpasse linjetilbudet etter arbeidslivets behov
- Åpne for at inntil 10 prosent av timene i på studiespesialiserende linjer i videregående kan omdisponeres, slik at skolene får større mulighet til lokale tilpasninger og mer variasjon i undervisningen

Teknologi for bedre velferdstjenester

Teknologi trenger politikk. Arbeiderpartiet vil bruke mulighetene KI og ny teknologi gir for å utvikle bedre og likeverdige velferdstjenester.

Det er vårt felles ansvar at politikken og demokratiske verdier holder følge med ny teknologi, slik at sikkerhet, tillit og personvern ivaretas. Samtidig er det også vår jobb å sørge for at mulighetene innen automatisering og mer persontilpassede tjenester, kan frigjøre tid for de ansatte og gjøre offentlige tjenester bedre og mer effektive.

I dag finnes det for mange ulike digitale løsninger og plattformer som ikke snakker godt nok sammen. Arbeiderpartiet vil sikre demokratisk kontroll over utviklingen, sørge for at fremskrittene kommer vanlige folk til gode, og redusere den digitale sårbarheten i hele offentlig sektor.

Ny teknologi skal ikke gå utover personvernet eller folks frihet og trygghet. Spesielt viktig er det å beskytte barn og unge. Vi ønsker trygge klasserom og fellesarenaer for våre barn. Ingen barn skal måtte frykte for å bli avbildet, filmet eller overvåket i strid med loven. Arbeiderpartiet vil stanse skjult overvåking og snikfilming gjennom for eksempel KI-briller og andre former for skjult opptaksutstyr, og finne nye måter å beskytte befolkningen på. Arbeiderpartiet vil vurdere et forbud mot bruk av denne

teknologien i sammenhenger der den enkelte ikke kan samtykke til eller oppdage at en blir filmet, og vurdere strengere regulering for å beskytte samfunnet.

Arbeiderpartiet vil:

- Ta initiativ til nasjonale digitale fellesløsninger som støtter samhandling og stille tydeligere krav til standardisering, implementering og bruk
- Stille tydeligere krav til hvilke løsninger som skal være felles for alle kommuner og vurdere en felles innkjøps- og utviklingsordning for kommunene
- Legge bedre til rette for opplæring i nye digitale løsninger
- Styrke kommunenes kompetanse og kapasitet til digital implementering gjennom nasjonale programmer dele kunnskap om bruk av kunstig intelligens i velferdstjenestene.
- Legge til rette for bedre systemer for innsamling og behandling av data, slik at kommunene får et bedre kunnskapsgrunnlag for å utvikle og styre tjenestene
- Sikre at ansatte og tillitsvalgte involveres når ny teknologi innføres
- Bekjempe digitalt utenforskap. Offentlige tjenester må være lett tilgjengelige for de som ikke mestrer eller har tilgang til digitale løsninger. Tjenester bør utvikles basert på standarder for universell utforming
- Fortsette arbeidet med å utvikle en «Digital lommebok», for trygg deling av opplysninger og dokumenter med offentlige og private aktører.
- Styrke lokal, nasjonal og europeisk digital infrastruktur, sikre kontroll over egne data og sørge for at samfunnskritiske digitale tjenester er trygge og under demokratisk kontroll

Organisering og samarbeid

Omstillingene kommunene står overfor krever bedre samordning av ressurser, sterkere fokus på forebygging og nye måter å organisere tjenestene på. Vi må fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor ved å redusere unødvendig detaljstyring og styrke den tillitsbaserte styringen.

For å lykkes med omstillingen må vi fortsette å styrke kommunesektorens økonomiske rammer. Arbeiderpartiet vil fortsette arbeidet for mindre byråkrati, mer tillitsbasert styring og sterkere faglig skjønn lokalt. Ansatte må systematisk involveres i omstillingsarbeidet gjennom det lokale partssamarbeidet. Økt interkommunalt

samarbeid og bedre verktøy for helhetlig planlegging vil også være avgjørende for å sikre bærekraftige og koordinerte tjenester framover.

Arbeiderpartiet vil:

- Kommunene må settes bedre i stand til å yte likeverdige tjenester.
Arbeiderpartiet vil øke kommunenes frie inntekter og redusere omfanget av øremerkede tilskudd
- Utvikle nye og bedre virkemidler for hvordan staten kan følge opp kommuner med store og vedvarende utfordringer
- Legge bedre til rette for interkommunale samarbeid og sikre at slike samarbeid bygger på grundig demokratisk forankring
- Sikre at ansatte systematisk involveres i omstillingsprosesser i kommunene for å stimulere til innovasjon og utvikling, lette omstillingsprosesser og fremme et inkluderende og forebyggende arbeidsmiljø
- Innføre tiltak for økt kompetanse i kommunene og blant ledere om den norske modellen og partssamarbeid
- Videreutvikle og støtte opp under IA-bransjeprogram i samarbeid med partene i arbeidslivet og bruke partsamarbeidet i kommunene for å redusere sykefravær, og bidra til at flere jobber lengre
- Legge bedre til rette for at forskning og kunnskap blir en integrert del av innovasjons- og omstillingsarbeidet
- Fremme samarbeid mellom kommuner, forskningsmiljøer og utdanningsinstitusjoner slik at vi kan spre tiltak som utvikles og som forskningen dokumenterer at har gitt god effekt videre til andre kommuner